

milan rupić SONUS FABER ELECTA AMATOR II

Franco Serblin, osnivač, vlasnik i pokretačka snaga najpoznatije talijanske zvučničke manufakture Sonus Faber i njegova malobrojna posada, danas kao i na početku svojeg djelovanja, studiozno proučavaju violine i violončela kremonskih "vanzemaljaca", nastojeći proniknuti u narav drveta i postići ono što su postigli Stradivari, Amati i Guarnerri. Značajan kamenčić u spoznajnom mozaiku predstavlja i često navraćanje i boravak u slavnoj Dvorani violina u Cremoni kao i bezbrojne seanse s vodećim violinistima današnjice, Salvatoreom Accardom i Utom Ughijem, vlasnicima nekolicine kremonskih instrumenata i vjerojatno najboljim živim poznavateljima njihova zvuka.

Daske što znače zvuk

Ono po čemu se Sonus Faberove zvučničke kutije značajno razlikuju od većine ostalih su njihovi kabineti. Svaki kabinet njihovih zvučničkih kutija sastoji se o većeg broja malih kvadratičnih daščica. Daščice se izrađuju iz pomno odabranih ploča tvrde orahovine koje se prirodno suše dvije godine i potom završno stabiliziraju u osobitoj sušari. Kad drvo sazrije, reže se u manje daščice, savršeno pedantno vodeći računa o njihovoj strukturi. Nakon urezivanja utora, odabiru se jedna po jedna kako bi se što više

utjecalo na distribuciju harmonijske strukture svake pojedine rezonancije. Tijekom svake pojedine radnje, zvučnici prolaze kroz ruke majstora stolara zaljubljenih u svoj posao koji izradi svakog pojedinog kabineta prilaze kao da se radi o unikat. Što oni, na svoj način i jesu. U slučaju Electa Amator II kostur Electa je sačinjen od 23 takve daščice debele 25 mm.

Electa Amator II svojim brojčanim sufiksom poznavatelje Sonus Faberovoga opusa navodi na zaključak da se radi o unaprijeđenoj inačici njihovih vjerojatno najpoznatijih, ali zasigurno najdugovječnijih zvučničkih kutija. No, ovdje se radi o sasvim novim zvučnicima. Koji, doduše, sličje prethodnicima čije su ime baštinili, ali i tu se brzo uoče ogromne razlike. Tako na blago unazad nagnutoj prednjoj ploči od 25 mm debelog mediapana presvučenoj vrhunskom kožom, što kutijama daje ne samo neodoljivi aristokratski izgled već djeluje kao idealan materijal za brtvljenje i kao prigušivač valova odbijenih od zidova sobe. Electe Amator II imaju nove zvučničke jedinice i ovaj puta izrađene u Danskoj, no ovaj puta su to Scan Speakove. I da je to sve, već bi bilo više nego dovoljno kao dokaz tvrdnji da nove i stare Electe Amator povezuju samo izgled i ustroj kabineta. Međutim, tu je još jedna velika razlika među njima. Stražnja ploča Electa Amator II ne nosi samo zvučničke terminale, kao prethodnice, nego i zvučničku jedinicu. Doduše, ne aktivnu nego pasivnu. Radi se zapravo o bas/srednjetoncu s prednje strane, ali bez elektro-motornog dijela. No, ni to nije sasvim precizan opis. Jer membrana ABR (eng. *Auxillary Bass Radiator*) zvučnika je od vrlo gustog i čvrstog kartona i nešto teža od one aktivnog zvučnika, a ovjes joj omogućuje znatno dulji hod

nego aktivnoj jedinici. Ugođena je tako da omogućuje reprodukciju frekvencija do čak 35 Hz i "zamjena" je za bas-refleksni otvor na prednjoj ploči starih Electa Amatora kojim se proširiva frekvencijski odziv u bas području.

Naravno, da ni skretnica ne može biti ista. Doduše, radi se o rezu prvoga reda (6 dB/oktavi), ali u novim Electama Amator skretnica ima deset elemenata, kojima je izvršena i izvjesna frekvencijska i impedancijska ekvalizacija. Prednje zvučnice jedinice zaštićene su krutom zaštitnom maskom koja čvrsto naliježe na trapezoidno oblikovan kabinet zaobljenih bridova i interno prigušen 25 mm debelom poluretanskom spužvom, koja dodatno pomaže gušenju stojnih valova (viših frekvencija) unutar kabineta.

Zvuk što životom zrači

Da bi se dobila gotovo besprijekorna rekreacija prostornih dimenzija zvuka u sva tri plana potrebno je jedino malo vremena potrošiti na određivanje *tilta*, kuta zakošenosti zvučnika prema slušatelju. I na otklon naprijed natrag. Naravno, neki se dobri običaji pri smještanju moraju poštovati - barem 1 m od stražnjeg i 0.5 m od bočnih zidova. Već iz načina kako Electe Amator II u život vraćaju prostornu stvarnost zabilježenu na nosačima zvuka (na LP-ima posebno), dade se iščitati i činjenica da je njihov zvuk u cjelini iznimno uravnotežen. Jer, da nije takav, ne bi se pred slušateljem mogla podastrijeti tako raskošna zvučna pozornica kakva zna biti zabilježena na vrhunskim snimkama.

Opća tonska karakteristika Electa Amator II oslobođena je bilo kakvih artificijelnih dodataka. Tako čist (ali ne "očišćen"), tako opušten (ali ne mlitav), tako lagan (ali ne bestežinski), tako prozračan (ali ne prazan), tako kontroliran (ali bez stege) zvuk rijetko se do sada širio mojom sobom. Tonska neutralnost i prirodnost, brzina i sjajna rekreacija prostornih dimenzija zvuka nisu ni u jednome trenu bile pitanje slučaja niti je trebalo uložiti bilo kakvog napora da bi ih se uočilo. Traži li netko usporedbu sa prethodnicama, valja reći da su prve Electe Amator, premda i one iznimno linearne i tonski neutralne, zvučale nešto živahnije i poletnije, što je, kad nisu bile sparene s odgovarajućim vrhunskim pojačalima, moglo dovesti i do ekscesa, osobito u gornjem dijelu srednjetonskog opsega. No, da se razumijemo, ni "dvojke" nisu osobito tolerantne prema nesmotrenom odabiru pojačala. Ono mora biti snažno. To je prvi i glavni uvjet. Jer ovi su zvučnici gladni poput pelikana. I bolje će biti bude li kvalitetno i snažno tranzistorsko nego cijevno pojačalo, npr. poput Levinsonova integriranog pojačala No. 383. Reproducirana zvučna slika je nešto posebno i sasvim izvan standarda čak i onoga što zovemo odličnom zvukovnom predstavom. Jer, to nije bila tek puka reprodukcija glazbenog događanja. Obična repriza. To je bio - izravan prijenos! Iz svakog takta izbijala je uljuđena snaga, civilizirana autoritativnost, urođeni rafinman i nepatvorena prirodnost. Nešto što se ovako na hrpi zaista rijetko sreće.

Dok iz starih Electa Amatora baš i nije dopiralo neko mnoštvo najdubljih tonova, nova inačica se ponašala kao dvostruko voluminoznije kutije. Naravno, nije bilo fundamentalnih, subteralnih tonova, ali ogromna

većina onoga što je pohranjeno i na najraskošnijim snimkama iz njih je izlazilo gotovo nepromijenjeno. Electe Amator II su suvereno (a to znači puno, precizno, fokusirano, postojano, odrješito i čvrsto) radile sve do svojeg donjeg limita od 35 Hz. Bas je, pomalo prkoseći fizikalnim neumitnostima, bio dubok, snažan, ugođen i ujednačeno glasan na svim frekvencijama. Bez da se i u jednom trenu izgubio dojam ambijentalne rezolucije, čak ni pri vrlo niskim razinama glasnoće signala.

Srednjetonsko područje kroz Electe Amator II odisalo je čistoćom, bistrinom, prozračnošću i gracioznom lepršavošću. Vokali su bili artikulirani do razine da je i u zloj namjeri bilo teško naći im zamjerku, dok su puhački instrumenti (drveni su se posebno isticali) oduševljavali punoćom timbra, transparentijom i gotovo cjelovitom očuvanošću harmoničke strukture. Premda su Electe Amator II sjajno prenosile globalno glazbeno ozračje, ono što je posebno oduševljavalo bila je srednjetonska atmosfera. Tu mirnoću i uvjetno rečeno zagasitost i toplinu kojom je prožeto to područje, nalazim upravo krucijalnim detaljem objašnjenja zašto te kutije toliko prirodno zvuče. Visokotonsko područje bilo je interno odlično uravnoteženo i ništa manje korektno usklađeno s nižim dijelovima spektra. Iako ne mogu reći da je sve prštalo od detalja, kako je vrijeme prolazilo, iz tamne su podloge detalji sve više izlazili na svjetlo dana iskazujući se u svoj svojoj tonskoj i količinskoj raskoši. Tvrdim i sintetičkim sibilantima nigdje nije bilo ni traga, a tranzijentna definicija bila je za primjer. I sve to uz naglašenu sigurnost, do samog vrha zvučnog spektra, bez naznake da se može dogoditi bilo kakav zvučni eksces.

Začudo, i dinamički su Electe Amator II funkcionirale gotovo kao veliki samostojeći zvučni sustavi. Međutim, u nekim elementima čak i bolje od mnogih velikih zvučnika. Osobito na mikrodinamičkom planu gdje su vjerno slikale i najsitnije pomake i odgovarale i na jedva uočljive promjene u glasnoći i intenzitetu zvuka. Naravno, da bi to bilo ostvarivo, potrebno je da iza sebe imaju snažnu i pouzdanu amplifikacijsku podršku i izvor zvuka primjerene rezolucije i transparentnosti. Ni ritmičnosti, a napose *timingu*, pritom se nema također što zamjeriti. Jer nema te dobre snimke, *rocka* ili klasike, koja ne bi potaknula slušatelja da nesvjesno počne oponašati bubnjara, gitaristu ili dirigenta. I to nas onda vodi i do konačnog zaključka.

A taj je da je kod Electe Amatora II, sve u svemu, pogođena (nađena) prava mjera. Ničega previše, ničega premalo. Njihov zvuk je umirujući, ali involvirajući, precizan, ali ne monitorski beščutan, tonski karakter topao, a ritam vatren, dinamika naglašena, ali ne egzaltirana i nervozna. Electe Amator II su vrlo rijedak, gotovo savršeno skladan spoj svih bitnih elemenata glazbene reprodukcije. A takav im je i izgled. Bude li se nekome ipak činilo da nešto od svega rečenoga ne stoji, a pritom ima odgovarajuću amplifikaciju, neka iskoristi mogućnost *bi-wiringa*. Probom različitih kabela sasvim sigurno će se približiti maksimumu koji ovi zvučnici mogu dati. Treba li nakon svega izrečenoga biti još i do kraja egzaktan i sublimirati rečeno u jednoj rečenici? Vjerujem da ne treba. No, ipak, jer neki to vole. Za cijenu koštanja Electe Amatora II ne poznajem zvučnike kutije koje ih mogu zvukovno nadmašiti.